

GURBANNAZAR EZIZOW

SONETLER ÇEMENİ

söýgi - güýz - magistral

SÖÝGI

Sonetler çemeni

I

Ömrüň agajyndan düşüp dur günler,
Günler ömrüň elegeinde elener.
Yza dönmek islär dälî göwünler,
Geçen gün şäher däl – gaýdyp gelere.

Her kimiň geçenden bir ahmyry bar,
Mende-de ahmyr bar. Ýöne men hergiz
Seniň ruhuň bilen ederin mydar,
Meniň bar ruhumy direlden serwim.

Ýolumyzyň çatak düşeni üçin,
Gam çekme. Bu derdi götergin merdem,
Uruşdan aman-sag halas bolmak kyn,
Has kyn halas bolmak ýatlamalardan.

Düşüň, ýatlamalar, köňlüme häli,
Saralan ýapraklaň düşüşi ýaly.

II

Saralan ýapraklaň düşüşi ýaly,
Solgun ýatlamalar giripdir köňle.
Uçurdyň eliňden arzyly ýary,
Indi bir ýatlamaň söhbetin diňle.

Köpler kimin duşmasam-da ýara men,
Duýdum bu kalbymda çäksiz diriliş.
Päklige düşündim şo duýgy bilen,
Şoň bilen başlandy iň gözle durmuş.

Duýmadym şoň bilen gussa-gaýgyny,
Soradym halyňy her bir geçenden.
Öňde-soňda iň päk – asyl duýgymy
Alyp çykdy suwuň, oduň içinden.

Ýollar kimin uzap barýar bu günler,
Ýollarda duşuşýar aşyk göwünler.

III

Ýollarda duşuşýar aşyk göwünler,
Wokzal. Front. Al gan örtüpdür gary.
Gysdy penjesine ölümlü günler,
A men, näme üçindir, ýene-de diri.

Buguň eteginde ýazyldym ýere.
Öldüm. Soň seretsem, ýene-de diri.
Berliniň önünde öldüm men ýene.
Öldüm. Soň seretsem, ýene-de diri.

Seň bilen ýylyndym çygly zeminde,
Seň bilen, eý, meniň şatlygym, görgim.
Ähli ölümleri öldürdim şonda,
Özüm üçin, hemem seň üçin, serwim.

Töwerek gümmürdi, töwerek däri.
Ýollar aýra salýar ýar bilen ýary.

IV

Ýollar aýra salýar ýar bilen ýary,
Özi bolsa gidip otyr ummana.
Indi seni baky dünýeden bäri
Görüp biläýjegim örän gümana.

Ýöne mahal-mahal iňrik garalyp,
Seni ýatlap, oý edemde uzak, ýar,
Azaşan ýolagçyň geýmine girip,
Meniň söýgim meniň gapymy kakýar.

Kämil bolup, aklym ýetdi bir zada:
Mydam köňül arzuwyna ýetme ýok.
Bir gezek söýmek bar ýagty dünýäde,
Ýaşamagam iki gezek berlenok.

Her günüň – bir ömür, bir uly sene -
Söýgi günleriniň adaty, ine.

V

Söýgi günleriniň adaty, ine:
Her günüň – açyşdyr,
her günüň – şatdyr.
Onuň algebrasyn çözersiň. Ýene
Birini ýazansyň, ikisem ýatda.

Meniň söýgim şeýle kämil çykypdyr,
Eger sen dönäýen bolsaňam daşa,
Söýgim gursagyňa girip, diýerdi:
“Sen meni ýaratdyň. Indem sen ýaşa!”

Bir gösem-ä, saňa elim ýetenok.
Bir görsemem, ruhumda sen, sen golaý.
Bir özüme gökde ýyldyz az ýaly,
Ikimize welin, ýeterlik olar.

Ýatlama-da sary, gussa-da sary.
Yşk lezzeti köňli guçýar günsaýy.

VI

Yşk lezzeti köňli guçýar günsaýy,
Ol lezzet bahardyr ýar bilen ýara.
Baglaň pyntyk ýaryşy deý mart aýy,
Ähli duýgularyň pyntygyn ýarar.

Şeýdip, mana düşer ýigdekçe, ine.
Nädogry ýaşayşy birden sazlaşar.
Düşüner ol Aýyň gözelligine,
Lukman bolup güller bilen sözleşer.

Aşyk ýigit bilen söhbet açma kyn:
Şol wasp eder otyr ýerdäki aýyn.
Demigip gürrüň biýr saňa günuzyn,
Ol uzyn gijä-de taýyndyr taýyn.

Köňül öwşün atmaz yşkyň nuruna,
Aşyklar duşmasa biri-birine.

VII

Aşyklar duşmasa biri-birine,
Bir deñze guýmasa ol goşa derýa,
Ähli umyt siñer ýeriň şoruna,
Ähli geljek göni geçmişe barýa.

Men seni soraglap gezyän dünýäni,
Seni tapjak bolýan şamu-säherden.
Bu gün bu şäherden otla münýäriň
Taparyň diýp başga oňat şäherden.

Sorag belgisi deý garaňky gökde,
Egri aý soragly bakýar gözlerme,
...Ýyldyzlar uzakda, şeýle uzakda,
Uzaklygy çalyň edýär gözlerňe.

Ýürekler almasa söýgüden paýy,
Dogmajak ýalydyr güni hem aýy.

VIII

Dogmajak ýalydyr güni hem aýy,
Aşyk ýigit aýra düşse ýaryndan,
Ýöne gam çekmekde, heý, many barmy?
Bu ýeke-täk ýolmy ýollaň baryndan?

Söýgi hasrat däldir.
Ýürekde dörän,
Hiç mahal guramaz baldakdyr baldak.
Men söýgini belent göterdim örän,
Misli maňa tabşyrylan al baýdak.

Men ölerin.
Şeýdip mazarym dörär.
(Alaç barmy – tebigatyň emri bu).
Söýgim gelip mazaryma бүдүрär
Hem bir ädim uzaldar meň ömrümi.

Söýgim gözýaş döker üstümde günde,
Her hal säher tüm çetinden jyklanda.

IX

Her hal säher tüm çetinden jyklanda,
Suwy süýjän alma kimin daň atar.
Şeýdip, ýarym, dünýe gezen ykmanda,
Günüň mis naýzasy zemine ýeter.

Sen meniň bagtymmy ýa meniň gaýgym?
Bagtymmy?
Gaýgymmy?
Ony kim bilýär.
Seslen sen, seslen sen, eý meniň söýgim,
Saňa oňat sözler aýdasym gelýär.

Men sensiz şatlykda ýaşadym, arman,
Örän köp şatlykdan ýadadym-irdim.
Seni tapsam, şat şäherde ornuň bar.
Gussa şäherimi bagta öwirdim.

Şonda bagtym üste uly gün dogar,
Rugsat berenden soň haýbatly horaz.

X

Rugsat berenden soň haýbatly horaz,
Başlar baky urşy “ýok” bilen “baryň”.
A men sen barada ýazaryn gazal,
Oňarsam gussamy ilden gizlärin.

Öterin men ähli deňizden, otdan,
Goý, ot bilen suwdan bolsun ýazanym.
Söýmek üçin mertlik gerek bar zatdan,
Seni söýüp, soňra mertlik gazandym.

Döredi öňümde gomlaryň beýgi,
Ýeňdim men olary ýeňşi deý gämiň.
Belki, myradyna ýetmedik söýgi
Ýeten söýgülerden kämildir kämil.

Bu dünýe jemidir (oý ediň, barlaň!),
Ähli duşan hem duşmadyk ykballaň.

XI

Ähli duşan hem duşmadyk ykballaň
Dünýesidir biziň ümmülmez dünýä.
Duşanlary – bir ýassykda ukarlar,
Duşmadyga – bir ýassyk az görünýä.

Şu gün köçämizden bir gözel geçdi.
Kim ol? Ady näme? Gelipdir nirden?
Ol saňa şeýle bir gaty meňzeşdi,
Seň adyňy tutman saklandym zordan.

Sen sesimi eşden bolsaň eger-de,
Ýüregňi gyýardy ol misli päki.
Men nirde ýansam-da, doňsam-da nirde,
Seniň rahatlygyň bozmaryn baky.

Seniň rahatlygyň bar bolsa eger,
Üstünden lowurdap tylla Gün dogar.

XII

Üstünden lowurdap tylla Gün dogar,
Oňatlygyň hemem erbet pälleriň.
Onuň örän uly aladasy bar –
Olam aladasy uly şarlaryň.

Ýogsa onuň özem men diýen aşyk,
Şol ylgap ýör. Oňa pellehana ýok.
Her günde baş sany materik aşyp,
Şindem Aý ýaryna duşup bilenok.

Ýöne ol ýyladýar duşmadyklary,
Aýa duşman, edýän ahmyrna derek.
Bize-de, Gün ýaly, gussajyklary
Öz nurumyz bilen gizlemek gerek!

Oňatlyk, nur ýagsa ýagmaly wagty.
Söýülse, Gün dogsa dogmaly wagty.

XIII

Söýülse, Gün dogsa dogmaly wagty,
Sekiz elli gussaň manysy ýokdur.
Iru-giç päk bolsa ynsanyň bagty,
Başda söýýän wagty ýüregi päkdir.

Söýgiň bilen maňa beren päkligiň
Bu başymy belent göge ýetirdi,
Meniň ykbalymda seniň ýoklugyň
Maňa juda tämiz gussa getirdi.

Seniň gussaň bilen galdym belende,
Seniň gussaň bilen ömrüm abatlyk.
Gussa söýgi bilen dörän bolanda,
Dünýede iň tämiz şatlykdyr şatlyk.

Guramaz dünýede söýgiň daragty! –
Ine, adamzadyň iň zerur bagty.

XIV

Ine, adamzadyň iň zerur bagty:
Söýgi bet pygyldan çykýandyr üstün.
Siz şeýle bir söýüň, şeýle söýüliň,
Goý, gökde ýyldyzlaň gözleri gitsin.

Söýüp – peslik, pislik köküni gyryň!
Söýgi bilen söýüň! A söýgi giňdir.
Her hal geçmişimden ýokdur ahmyrym,
Çünki meň geçmişim – seniň söýgiňdir.

Seniň aýdyp ýetişmedik sözleriň,
Ýaňakda gijeden yz galan halyň,
Seniň meni gözläp ýören gözleriň –
Şudur ähli geçen, geljek ykbalym.

Gör, eýýäm iňrige gark bolupdyr ýer,
Ömrüň agajyndan düşüp dur günler.

GÜYZ

Sonetler çemeni

I

Ýene güýz. Güýz bolsa saralýar ýaprak.
Ýaprak saralanda durlanýar pikir.
Ýatlaýaň geçeni öňküden köpräk,
Hem diýýäň: “Oňatlyk, hudaýa şükür!”

Ýöne güýzüň manysyna düşene
Diňe şu gün bile ýaşap ýörme ýok.
Çünki güýz ene deý doguryp, ýene
Indiki ýaz üçin işläp aranok.

Hana, gör, asmanda bulutlar göçýär,
Pikirem bulut deý geçýär her ýana.
Ýyldyrym gylç deý çar ýana geçýär,
Ýyldyrym deý pikir goýsaň eýýama...

Ömri gyl üstünde ýapraklar öçýär,
Sary şemal ony tändirip geçýär.

II

Sary şemal ony tändirip geçýär,
Soňkuja ýapragy, bir pasyl ömri.
Adam durmuşynda uly many bar:
Geçeniň yzynda galyp ýör höwri.

Bu ýerde uly bir pelsepe-de ýok,
Her ynsan özüçe ýasanýar bagty.
Ýaprak gaçýar. Gaçma diýip bolanok.
Ýöne, iň gowy zat: galýar daragty.

Güýz ene deý şol daragty emdirýär,
Sowukda, şemalda kyn bolsa-da, kyn.
Öz ýalaňaç tenin ýagşa ezdirýär,
Güýzlüğinden ýaza öwrülmek üçin.

Sen bir gözüňi aç, töwerege bak -
Çaga dogran enä meňzeş bu toprak.

III

Çaga dogran enä meñzeş bu toprak,
Goýýar seň öňüňde baky sowaly.
“Meniňki bag döken tohumy tapmak,
Aýt, oglum, seniň tohumyň barmy?”

Sen onsoň pikire çümersiň çuňňur,
“Çagam barym” bilen bolmarsyň halas.
“Tohum” diýen sözüň manysy çuňdur
Hem belentdir pikir edişinden has.

Ol sowalyň anygyna ýetmeli,
Ýagny, saçyň ýolup, der döküp, bada,
Ömrüň pikriňden soň dowam etmeli,
Şeýdip, ýaşamaly ýagty dünýäde.

Ine, şu sowala bolup baky ýar,
Topragyň üstünden ömürler geçýär.

IV

Topragyň üstünden ömürler geçýär,
Goýup soňky açyşlaryň tohumyn.
Şol tohumlar sende ýokmy ýa-da bar?
Ine, etgin şu sowalyň wehimin.

Seň aýdan pikiriň aňyrdan gelse,
Aşakdan gelşi deý tämiz çeşmäniň.
Derýadan geçjege bir köpri bolsa -
Serişdesi bolsa, münüp-düşmäniň.

Öten dostlaryňy örtenip ýatla,
Ýaşap ýörenleri söýmegiň üçin.
Köňlüňi pes tutup, güýz kimin ýaşa,
Ertäň aladasyn duýmagyň üçin.

Uçýar hyýal guşy ganatyn ýaýyp,
Bar sary töwerek şeýle ajaýyp!

V

Bar sary töwerek şeýle ajaýyp,
Seniňem ajaýyp bolasyň gelýär.
Bu ýagşy dünýäniň üstünde gaýyp,
Ölseň-de, bu dünýä gelesiň gelýär.

Emma ýagşy sözi beýan etme kyn,
Ýaksaň-da oň üçin günüň, ýyl, aýyň.
Erbet söz jezasyn çekmeklik mümkin,
Ýagşy söz jebrine neneň çydaýyn.

Ol edil topraga düşen tohum dek,
Ezýär ýüregimi. Jepasy kändir.
Eger bir gün goýsa urmasyn ýürek -
Aýdylmadyk ýagşy söze büdrändir.

Misli bir arassa, manyly göwün.
Bar sary töwerek ýalaňaç bu gün.

VI

Bar sary töwerek ýalaňaç bu gün,
Ol säherden, hatda bahardanam päk,
Ol misli tersine çöwürlen göwün.
Onuň asyl durky. Hile-aly ýok.

Güýze, güýze meňzäň, pikirlerim meň,
Güýzüň dürs sapagyn okaýan bu gün.
Neneň edip eredip bor ýürekleň
Demirgazyk buzly okeanlygyn?!

Sen, pikirim, özüňçe bol iň bolman,
Bu kyn asyr etjek işleriň kändir.
Özüňçe bol, iň bolmanda umman bol,
Çünki her bir ynsan giden ummandyr.

Ýörme gökde özüň perişde saýyp,
Bu tämiz, manyly görnüşe gaýyp.

VII

Bu tämiz, manyly görnüşe gaýyp
Ýörmekde many ýok. Ynsan söýülsin.
Barlygymda pikrim bolsun ajaýyp,
Gidemden soň gidenligim duýulsyn.

Goý, mydam mähirli sazlar çalaýyn,
Şo saz bilen mährem duýgy oýansyn.
Meň özüm raketaň sesi bolaýyn,
Pikrim raketa deý özümden ozsun.

Pikrim gylyç bolsun ýowuz günlerde,
Gorasyn bu ýagty günleň sarpasyn,
Orak bolsun ak asmanly günlerde,
Orsun meýdanlaryň bugdaý-arpasyn.

Bassyn elmydama şer işleň howun,
Şoňa telwas edýär bu däli göwün.

VIII

Şoňa telwas edýär bu däli göwün,
Şoňa - şer işleriň sumat bolarna.
Erteki ýeňişleň erte däl, şu gün,
Şu günki ýeňişleň şu wagt bolarna.

Pikirim kök urup ýürek teýine,
Öz çykarny, öz ýazyny küýseýär.
Ähli durkum dört-bäş aýlyk geline
Çalym edýän tämiz güýze meňzeýär.

Güýz diýilen zada gutarma ýokdur.
Güýz bolsa, toprakdan hasyl önmeli.
Meniň güýzüm, ýollarymyz uzakdyr,
Sen ruhumdan dömüp, ýaza dönmeli.

Öz ähli mazmunym açsadyň menem,
İne, şu bag kimin ussatlyk bilen.

IX

Ine, şu bag kimin ussatlyk bilen
Ähli mazmunymy açsadyň eger...
Mähribanym, diýar, sen paýhas bilen
Ilki pata, ondan soňra pursat ber.

Ýogum üçin meni gynama, diýar,
Ähli güýç-kuwwaty senden alaryn.
Özüm ýerde, gökde parlaýar hyýal,
Men şindi ýok. Ýok, men indi bolaryn.

“Biziň kärimizde ýagşy niýetiň
Ýarym döwlet däldigini” bilsem-de,
Niýetsiz ýaşamak çetin, ah, çetin,
Ýagşy niýet edýän wagty il senden.

Göğüň sypyryşy deý bulut - ýaglygyn,
Sypysam pikrimiň ähli gabygyn.

X

Sypyrсам pikrimiň ähli gabygyn,
Il-günüň ýüzüne müýnsüz garasam.
Magtymgulyň çaýlar içen çäýnegin
Ýuwup-süpürmäge hukuk gazansam.

Il-günüňi söýmek uly iş, bilýän,
Ili söýsem söýşi kimin şol äriň.
Ýekeje setirim, bir sözüm bilen
Harlamaweräýin Pyragyň kärin.

Eý, pikirim, haçan dömjek, et aýan.
Ýogsa, senden bu ýürege takat ýok,
Seni wagtyndan öň aýtmak isleýän,
Seni wagtyndan öň aýdyp bilemok.

Gije ýolsuz ýerden ýörýän ýaly men,
Saklasam ruhumda gejek ýazy men.

XI

Saklasam ruhumda geljek ýazy men,
Indiki ýazlaryň dänelerini.
Bereketli, mährem zemin ýaly men,
Arzuw etsem dänäň känelerini.

Ine, biz aýlanyp ýörüs ýollarda,
Şatlanýarys. Gam çekmänem bolanok.
Ýöne ýaşar ýaly uzak ýyllarda
Hemmämizde şol ýaryljak däne ýok.

Owal-başda seni döredip zemin,
Ekläp, saklap, söýüp, ýola besläpdir.
Çaga höziriniň görülşi kimin,
Ol seň ýazyň bilen joşmak isläpdir.

Saklamasaň ýaşadygyň däl bu gün,
Şat baharyň ol hamyla gämigin.

XII

Şat baharyň ol hamyla gämigin
Götereliň ruhumyzda biz merdem.
Gögem ýapynypdyr başa ýaglygyn,
Gyşyň ysy gelýär uzak bir ýerden.

Emaý bilen çökýär zemine duman,
Asman wada berýär bir giden ýagşy.
Bilýän, öz ýazyma yetjegim bilýän,
Ýöne haçan? Gijä galmasam ýagşy...

Seret, gökde kakyp ýeňil ganatyn,
Awara durnalar edýärler owaz.
Güýz - bu kämilligiň alamatydyr,
Kämillikden dogan sadalykdyr ýaz.

Düşünmäge agyryňa döwür seň,
Güýz paýhasy bilen pikir öwürseň.

XIII

Güýz paýhasy bilen pikir öwürseň
Ýamany kül edip sowurmak üçin.
Ynamsyzlyk köprüsini çöwürseň,
Ynam köprüsine öwürmek üçin.

Görýän weli, entek iş kän dünýäde...
Alajyň nä, näräzylyk örtese.
Meň umydym, meniň in bir zyýada
Kämelligim, şun geljekmi, erte, sen?!

Eger bir gün saňa ýetmän ölsem-de,
Çekmen tüm aşakda derdi-azary.
Otuz üç ýyl gijä galyp gelseň-de,
Gelseň bor ilimiň bory üçinrazy.

Herhal dirilikde azarly ýörsem,
Ýazym gelse, ýagty pikir dogursam.

XIV

Ýazym gelse, ýagty pikir dogursam,
Gitsem türkmen ýaýlalaryň içine.
Gurujylar bile binalar gursam,
Gül bolup örülsem gyzlaň saçyna.

Awara şemala meňzeş gyratyň,
Ýallaryn sypalap, sährama sürsem.
Ýoklugymda boljak ähli hormatyň,
Dirilikde ýeke birini görsem.

Işlesem, bilmesem öler-galarym,
Ajalam birsellem golaýma gelmez.
Ahyrsoňy, ahyrsoňy ölerin,
Ýöne giç. Ol meniň öldüğim bolmaz.

Meni tohum kimin ýygnar bu toprak.
Ýene güýz. Güýz bolsa saralýar ýaprak.

MAGISTRAL

Ýene güýz. Güýz bolsa saralýar ýaprak,
Sary şemal ony tänderip geçýär.
Çaga dogran enä meňzeş bu toprak,
Topragyň üstünden ömürler geçýär.

Bar sary töwerek şeýle ajaýyp,
Bar sary töwerek ýalaňaç bu gün.
Bu tämiz, manyly görnüşe gaýyp,
Şoňa telwas edýär bu däli göwün.

Ine, şu bag kimin ussatlyk bilen
Sypysam pikiriň ähli gabygyn.
Saklasam ruhumda geljek ýazy men -
Şat baharyň ol hamyla gämigin.

Güýz paýhasy bilen pikir öwürsem,
Ýazym gelse, ýagty pikir dogursam.